

Nr 858

Av herr Wiklund och fröken Elmén, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 53, med förslag till lag om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, m. m.

Det förslag till lag om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall som föreslås i proposition nr 53 utgör ett framsteg i förhållande till nuvarande lag. Den hittills ganska kraftigt uppehållna skillnaden mellan kroppssjukvård och mentalsjukvård suddas i stor utsträckning ut. De allra flesta patienter som vårdas för psykisk sjukdom kommer i fortsättningen att läggas in på sjukhus frivilligt. Detta kommer utan tvekan att bidra till att avskaffa mentalvårdens särställning, vilken avhållit många sjuka från att frivilligt söka vård. Ökade kunskaper om den psykiatriska vårdens resurser och möjligheter att göra patienterna friska och arbetsföra kommer sannolikt att medföra att ett större antal personer frivilligt söker vård, vilket sålunda minskar frekvensen av tvångsintagningar, som alltid måste vara problematiska.

Ett totalt avskaffande av tvångsintagningarna torde dock tyvärr ännu inte kunna ske. De psykiska sjukdomarna är till sin natur ofta sådana att den sjuke, just på grund av sjukdomen, saknar insikt om densamma och alltså inte söker vård trots att han är i behov av sådan.

Om den sjuke samtidigt på grund av sin sjukdom är farlig för andra personers liv, säkerhet eller egendom, torde alla vara eniga om att det är samhällets skyldighet att tillse att vederbörande får vård, även om det måste ske tvångsvis. Frågan är emellertid om det är befogat att ha så långtgående möjligheter till frihetsberövande som nu föreslås. Den s. k. medicinska specialindikationens berättigande kan t. ex. sättas i fråga. Om parallellen till kroppssjukvården görs fullständig, skulle man inte tvinga sjuka till psykiatrisk vård, ens om de saknar sjukdomsinsikt och kan bli bättre genom vård. När det gäller kroppssjukdomarna är regeln att ingen mot sin vilja tvingas till sjukhusbehandling.

Ur rättssäkerhetssynpunkt måste man ställa sig tveksam inför en ordning som innebär att människor på vaga grunder kan berövas sin frihet. Å andra sidan måste det vara samhällets skyldighet att bereda möjligheter till vård för människor, som på grund av sjukdomens natur saknar förmågan att bedöma sitt sjukdomstillstånd eller den risk de därigenom utgör för eget eller andras liv. Ur humanitär synpunkt är ett samhälleligt ingripande i så-

dana fall motiverat. Tvångsingripanden får enligt vår mening emellertid för att hindra övergrepp och opåkallade intrång i den personliga friheten blott ske i undantagsfall, och starka rättssäkerhetsgarantier måste finnas. Som en sådan garanti ser vi möjligheten att få offentligt biträde förordnat för dem som intagits tvångsvis, vilket föreslagits i en motion till årets riksdag av herrar Ohlin och Hedlund.

Ett led i jämställandet av den psykiatriska vården med övrig sjukvård är att patienterna inom den slutna psykiatriska vården i möjligaste mån måtte behandlas på likartat sätt som patienter inom kroppssjukvård och öppen psykiatrisk vård. En sådan åtgärd som t. ex. brevgranskning bör blott förekomma i undantagsfall.

Ett illustrerande exempel på kvarstående olikhet mellan den psykiatriska och somatiska vården är följande.

I en del fall inträffar det att en person uppsöker en kroppspoliklinik för vård, varvid det vid undersökningen visar sig att han lider av psykisk sjukdom, som kräver sjukhusvård. Han kan också drabbas av akut psykisk sjukdom, medan han söker på polikliniken för kroppslig åkomma och läkarens undersökning pågår. I dylika fall har emellertid inte vederbörande undersökande läkare befogenhet att själv ansöka om omhändertagande, varken enligt nu gällande eller enligt den föreslagna lagen. I 4 § andra stycket i lagförslaget föreskrives visserligen att läkare vid sjukhus eller klinik, där slutna psykiatrisk vård icke meddelas, får göra ansökan i fråga om den för vars vård han svarar. Såvitt kan utläsas av propositionen åsyftas emellertid härmed sådana patienter som är *inlagda* vid kroppssjukhus och icke sådana som uppsöker poliklinik.

Den undersökande läkaren tvingas i stället tillkalla polis, som omhändertar den sjuke och för honom från polikliniken till polisstation, där läkarundersökning verkställs med ev. följande intagning på psykiatrisk sjukhusavdelning på polisens ansökan. Det framstår som synnerligen anmärkningsvärt att en patient, som redan befinner sig på en sjukvårdande inrättning, av ordningsmakten föres därifrån därför att den undersökande läkaren inte har befogenhet att anhålla om intagning. Enligt vår uppfattning bör läkare vid poliklinik få sådan rätt.

Vad som är synnerligen viktigt är att den vidare utvecklingen av den psykiatriska vården följs med särskild uppmärksamhet. Utvecklingen på detta vårdområde går mycket snabbt. Det är icke osannolikt att inom en snar framtid ytterligare förbättringar kan vidtas så att man når fram till vad som bör vara slutmålet: en fullständig samordning av psykiatrisk och somatisk vård. Inte minst för detta ändamål är det av största vikt att medicinalstyrelsens mentalvårdsbyrå får tillräckliga personella resurser. F. n. synes denna byrå icke vara så dimensionerad att den på ett tillfredsställande sätt kommer att kunna fullgöra de vitt skilda uppgifter som ålägges den, nämligen att följa lagens tillämpning, att vidareutveckla den psykiat-

riska vården i syfte att integrera den med kroppssjukvården samt att handlägga olika utbildningsfrågor.

Eventuellt kunde man också tänka sig att till medicinalstyrelsen knyta en rådgivande nämnd med representanter för sjukvårdshuvudmännen, riksdagen samt juridiska och psykiatriska experter.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen vid behandlingen av prop. nr 53 måtte besluta

1. att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionen anförts angående vikten av en effektiv tillsyn över utvecklingen på den psykiatriska vårdens område;
2. att läkare vid poliklinik skall äga befogenhet att ansöka om intagning;
3. att vederbörande utskott utarbetar erforderlig lagtext.

Stockholm den 13 april 1966

Daniel Wiklund (fp)

Brita Elmén (fp)
